

POSTANOWIENIE

Dnia 20 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Grzegorzcyk

w sprawie z powództwa S. D.
przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 20 maja 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 11 grudnia 2020 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. odstępuje od obciążenia powoda kosztami postępowania kasacyjnego;**
- 3. przyznaje adwokat K. K. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta 00/100) złotych powiększoną o kwotę podatku od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten

odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący S. D. powołał się na nieważność postępowania ze względu na pozbawienie go możliwości obrony przez nieustanowienie – na jego wniosek – pełnomocnika procesowego z urzędu.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, pozbawienie możliwości obrony w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. zachodzi wtedy, gdy z powodu uchybień procesowych sądu strona nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części. Chodzi zatem o sytuację, w której w następstwie naruszenia przepisów prawa doszło do pozbawienia możliwości aktywnego uczestnictwa w postępowaniu w stopniu uzasadniającym przyjęcie, że strona została pozbawiona prawa do wysłuchania (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2004 r., III CK 226/02, niepubl., z dnia 4 marca 2009 r., IV CSK 468/08, niepubl., i z dnia 12 stycznia 2010 r., III CSK 87/09, niepubl.).

Jak wielokrotnie wskazywano w judykaturze, odmowa ustanowienia dla strony pełnomocnika z urzędu co do zasady nie uzasadnia zarzutu nieważności postępowania na skutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw. Odmienna sytuacja może mieć miejsce jedynie wyjątkowo, jeżeli zachowanie strony wskazuje na nieznaną reguł postępowania lub nieporadność w takim stopniu, że z uwzględnieniem skomplikowania sprawy strona nie jest w stanie skorzystać z przysługujących jej uprawnień procesowych (por. w nowszym orzecznictwie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2021 r., II CSKP 59/21, niepubl. i powołaną tam judykaturę).

Z motywów skargi nie wynikało, aby powód – z uwzględnieniem stopnia skomplikowania sprawy i przyczyn, ze względu na które powództwo zostało oddalone – został *de facto* pozbawiony prawa udziału w postępowaniu lub jego istotnej części. Powód domagał się naprawienia szkody wynikającej z prześladowań i nękania związanego z eksperymentami w zakresie nowych technologii oraz inwigilacją jego osoby. Przytoczył szereg twierdzeń faktycznych, które jednak – jak wynikało z uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego – nie zostały poparte dowodami, co doprowadziło do oddalenia powództwa ze względu na niewykazanie faktów stojących u podstaw żądania. Złożenie wniosku o przeprowadzenie dowodu i przedstawienie środka dowodowego stanowi czynność procesową o elementarnym charakterze, a z materiału procesowego nie wynikało, aby powód, który samodzielnie i terminowo złożył wniosek o uzasadnienie wyroku Sądu pierwszej instancji, opłacił go, a następnie złożył w terminie apelację, nie był w stanie dokonać tej czynności, będąc pouczony o konieczności podjęcia inicjatywy dowodowej. Obiektywnych komplikacji związanych z wykazaniem prawdziwości twierdzeń faktycznych ze względu na charakter objętych nimi okoliczności i trudności w uzyskaniu adekwatnych środków dowodowych, nie można utożsamiać z pozbawieniem strony możliwości obrony jej praw. Dowody przedstawione przez powoda z apelacją okazały się natomiast niewystarczające dla wykazania prawdziwości twierdzeń pozwu, czego ocena pozostawała poza kognicją Sądu Najwyższego (art. 398³ § 3 k.p.c.).

W tym stanie rzeczy nie można było uznać, aby w sprawie, w której złożono skargę, wystąpił wyjątkowy wypadek uzasadniający przyjęcie, że odmowa ustanowienia pełnomocnika z urzędu pociągnęła ze sobą nieważność postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.).

Na marginesie należało zauważyć, że w skardze kasacyjnej nieprawidłowo scalono uzasadnienie wniosku o przyjęcie do rozpoznania z uzasadnieniem podstawy kasacyjnej, podczas gdy – zgodnie z ugruntowanym poglądem – wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnienie, stanowi, obok podstaw skargi kasacyjnej i ich uzasadnienia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.), odrębne i samodzielne wymaganie konstrukcyjne skargi kasacyjnej (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Dystynkcja ta wiąże się z celem wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, polegającym na przytoczeniu prawnych racji przemawiających za zasadnością merytorycznego rozstrzygnięcia skargi kasacyjnej, z uwzględnieniem publicznoprawnych, ponadindywidualnych zadań tego środka zaskarżenia.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 i art. 102 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.